

РЕЦЕНЗИЯ

ОТ ПРОФ. Д.ИК.Н. КИРИЛ ПЕТРОВ АНГЕЛОВ

(НАУЧНИ СПЕЦИАЛНОСТИ: „ОРГАНИЗАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ ИЗВЪН СФЕРАТА НА МАТЕРИАЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО”, „ИКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ” И “ОРГАНИЗАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ НА ПРОИЗВОДСТВОТО”)

НА ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД НА ТЕМА „УПРАВЛЕНИЕ НА ЕНЕРГИЙНАТА СИГУРНОСТ В ПОЛША”, С АВТОР **д-р ВОЙЧЕХ ДУЧМАЛ**, РАЗРАБОТЕН ВЪВ ВАРНЕНСКИ СВОБОДЕН УНИВЕРСИТЕТ „ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР”, КАТЕДРА „АДМИНИСТРАЦИЯ, УПРАВЛЕНИЕ И ПОЛИТИЧЕСКИ НАУКИ”

ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНА И НАУЧНА СТЕПЕН

„ДОКТОР НА НАУКИТЕ”

ПО НАУЧНО НАПРАВЛЕНИЕ 3.7. „АДМИНИСТРАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ”

НАУЧНА СПЕЦИАЛНОСТ „ОРГАНИЗАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ ИЗВЪН СФЕРАТА НА МАТЕРИАЛНОТО ПРОИЗВОДСТВО”

1. Информация за дисертанта

Авторът е представил за обсъждане дисертационния си труд в катедра „Администрация, управление и политически науки” на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър”, съгласно чл.39 от ППЗРАСРБ. Д-р Войчех Дучмал е завършил магистратура по счетоводство и финанси във Варшавско висше училище по икономика и е защитил докторат (2006 г.) в университета на Твенте, Холандия. От 2006 година д-р Войчех Дучмал е зам.ректор на Академията за мениджмънт и администрация, Ополе, Полша.

Дисертантът е зачислен в катедра „Администрация, управление и политически науки” на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър”, където е разработвал докторския дисертационен труд.

На заседания на катедра «Администрация, управление и политически науки» и на хабилитационен съвет на факултета «Международна икономика и администрация» при Варненски свободен университет «Черноризец Храбър»,

дисертационният труд е приет за представяне пред научно жури (заповед № 481/12.07.2021 на Ректора на ВСУ).

Докторският дисертационен труд е разработен на руски език. Представен е автореферат на български език.

2. Актуалност и значимост на дисертационния труд

Докторският дисертационен труд третира проблематика, свързана с управление на енергийната сигурност на Полша и на Европейски съюз.

Предмет на изследване в докторския дисертационен труд са както правните, икономически и организационни норми, свързани с управлението на енергийната сигурност, така и определянето на риска от неефективното управление на енергийната сигурност, рефлектиращо до възникването на неблагоприятия от различно естество.

Областта на изследването включва от една страна теоретичните постулати на енергийната сигурност, свързани с енергийния пазар на Полша и ЕС, а от друга страна – с подходите на функциониране на енергийните пазари и насоките за влияние на единния пазар на електроенергия върху енергийната сигурност на Полша.

Основна цел на този дисертационен труд е определянето на подходящи начини за управление на енергийната сигурност по такъв начин, че полската електроенергийна промишленост да може да осигури конкурентоспособност на икономиката, енергоефективност и намаляване негативното влияние на енергийния сектор върху околната среда, а също така на оптималното използване на собствените енергоресурси.

Понастоящем липсва цялостно задълбочено научно изследване върху поставените въпроси. От друга страна проблематиката, свързана с енергийната сигурност, е неоспоримо значима и актуална в нейните различни аспекти: международен, правен, икономически, организационен и технически. Отчитайки всичко казано дотук, както и мястото на енергийната сигурност като основен елемент на сигурността на държавите и обществата през 21 век, може

да се определи, че така дефинираната проблематика е изключително актуална и значима за науката и управленската практика.

3. Кратка характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд, в обем от 222 страници, се състои от въведение, четири глави, заключение и списък на използваната литература. Съдържанието на главите е разпределено в отделни параграфи, които завършват с конкретни обобщения, изводи, практически препоръки и добри практики.

Списъкът на използваните литературни източници е впечатляващ и съдържа 382 заглавия, на английски и полски, включващи монографии, статии, нормативни документи, официални документи от администрацията (стратегически документи, отчети, статистики) и електронни страници. Авторът подробно е проучил както нормативната база (65 документа), така и литературните теоретични източници (212 бр.). В допълнение са анализирани и 105 източника от интернет пространството.

В увода на изследването се обосновава актуалността и значимостта на темата на разработката. Определя се обектът и предметът на изследване. Очертават се ограниченията на изследването. Идентифицират се изследователските проблеми. Лансира се изследователската теза. Дефинира се целта, подцелите и задачите на изследването. Представя се приложената методология и информационната база, на която е основано изследването. Посочват се потенциалните потребители на постигнатите резултати.

В Първа глава „Теоретични аспекти на енергийната сигурност“ се представят теоретичните схващания и състоянието на основните аспекти на изследвания научен проблем. Извършен е ретроспективен анализ на сигурността и променящият се характер на заплахите във време на глобални промени. Изследвани са същността на енергийната сигурност. Идентифицирани са особеностите на енергийния пазар на Европейския съюз. В доразвитие на по-горното са анализирани важни аспекти на енергийната сигурност на Полша. В главата се съдържат обосновани изводи. Постигнати са конкретни научно-приложни резултати.

Втора глава „Роля и перспективи на управлението на енергийната сигурност“ включва обобщение и анализ на основи на макрорамката, в която трябва да се осъществи управлението на енергийната сигурност в ЕС. В тази връзка в главата са установени основни насоки на възможностите пред ядрената енергетика в ЕС. Основен за изследването е направеният анализ на вътрешния пазар на Европейския съюз като инструмент за подобряване на енергийната сигурност. В тази връзка са и направените анализи относно стратегическото развитие на енергийната сигурност в ЕС. В главата се съдържат обосновани изводи. Постигнати са конкретни научни и научно-приложни резултати.

Трета глава „Теоретични аспекти на функционирането на пазара на електроенергия“ включва проучване, анализ и оценка на влиянието на енергийния пазар върху енергийната сигурност на Полша. Тази глава е и сърцевината на дисертацията. В тази връзка са изследвани съвременни алтернативни източници на електроенергия, приложими в полски условия. Важен резултат за дисертацията са анализите при изследването на единния пазар на електроенергия на Полша. В тази връзка са представени насоки за въздействието на единния пазар на електроенергия върху енергийната сигурност на Полша. В главата се съдържат обосновани изводи. Постигнати са конкретни научни и научно-приложни резултати.

Четвърта глава „Развитие на енергийната политика на европейския съюз“ включва проучване и анализ на въздействието на европейската енергийна политика на енергийната сигурност. Направена е ретроспекция на генезиса на формирането на енергийната политика на Европейския съюз. Проанализиран е процесът на вземане на политически решения в ЕС в областта на енергетиката. Направена е връзката със стратегическите насоки за развитието на енергийната политика в ЕС. Установени са предизвикателства и перспективи за развитието на Полша в светлината на енергийната политика на Европейския съюз. В главата се съдържат обосновани изводи. Постигнати са конкретни научни и научно-приложни резултати.

В заключението на изследването се обобщава постигнатото в докторската разработка и се очертават насоките за нейното надграждане.

4. Методиката на изследването

Д-р Войцех Дучмал подходящо е подбрал изследователските инструменти (подходи и методи на научно изследване), необходими за изпълнение на основната цел и задачите на докторския труд и ги е приложил коректно и добросъвестно. В изследването са използвани общоприети научни методи за провеждане на социални изследвания като: системният, комплексният и процесният подход, проучване, систематизация и интерпретация на научна литература; проблемен, критичен, приложен, експертен и сравнителен анализ и синтез.

Основните получени в докторския труд резултати са свързани с използването на следните методи за научен анализ и оценка:

1. Сравнителен анализ на правната специфика на теоретичните аспекти на енергийната сигурност в контекста на Полша и Европейския съюз, като са отчетени принципите на рационалност и ефективност, както и предимствата и недостатъците на управлението на енергийната сигурност

2. Функционален анализ, който е използван за идентифициране на причинно-следствените връзки на изследваните нормативни актове, а също така предимствата и недостатъците на отделните структури за управление на енергийната сигурност;

3. Метод на научно изследване в динамичен подход, който е важен както за комплексното разглеждане спецификата на функциониране на организацията на вътрешния и външния пазар на енергия и енергийни ресурси, така и в процеса на вземане на политически решения, нови насоки и концепции за развитието на полската енергийна политика.

4. Логически методи за конструиране на теоретичните аспекти на енергийната сигурност на фона на Полша и Европейския съюз, чрез разлагане на целия проблем на изследването, свързано с енергийната сигурност, на части и проучването на всяка от тях поотделно.

5. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Цялостното ми запознаване с дисертацията и автореферата на кандидата са основание да се направи общият извод, че в представения за защита дисертационен труд се съдържат научни, научно-приложни и приложни резултати, които се отнасят до принос в развитието управлението на енергийната сигурност на Полша.

Постигнати са следните научни приноси:

1. Извършен е обширен анализ и оценка на моделите за организация и управление на енергийната сигурност, при което са установени методологичните основи, формите и начините на получаване на ефективност на инвестирането в енергийния сектор в Полша, включително и посредством публично-частното партньорство и чуждестранен капитал, като основа за гарантиране на енергийната сигурност.

2. Установено е, че осигуряването на взаимовръзката между съвременните технологични решения „Умни градове“ и „Умни мрежи“ и намаляване на консумацията на енергия и повишаване на енергийната сигурност може да бъде постигнато посредством различни управленски решения, водещи до материални и юридически ползи за потребителите.

3. Защитена е тезата за необходимостта от синергични взаимодействия за осигуряване на енергийната сигурност, като предпоставка за устойчиво социално-икономическо развитие, посредством съвременни иновационни решения от страна на основните участници в този процес: държавни органи, органите на самоуправление, предприемачите и потребителите.

Постигнати са следните научно-приложни приноси:

1. Направен е критичен анализ на актуални теоретични източници, нормативни документи, и статистически данни като са идентифицирани няколко прилики и признаци в управлението на енергийната сигурност в различни държави.

2. Предложени са принципи при синергичното взаимодействие между базови производители, енергопреносни дружества и потребители с оглед осигуряване на балансиране на мрежата и надеждност на електроснабдяването.

3. Установени са взаимовръзки между нивото на развитие на инфраструктурата за създаване и пренос на електроенергия, надеждността на електроснабдяването, балансирането на предлагането на електроенергия с нейното търсене и осигуряване на дългосрочна възможност на електроенергийната система да удовлетворява разумни нужди в преноса на електроенергия във вътрешния и трансграничен оборот.

Научните, научно-приложните и приложните резултати намират своето пряко приложно поле при осигуряване на енергийната сигурност на Полша.

В резултат целта и задачите на дисертационния труд са изпълнени, като са получени научни, научно-приложни и приложни резултати, които се отнасят до принос при обогатяване на съществуващи знания при осигуряване на елементи на енергийната сигурност на Полша.

6. Оценка на публикациите по дисертацията

Д-р Войчех Дучмал е автор на значителен брой научни публикации. Не могат да не бъдат специално отбелязани монографията *„Организационные аспекты энергетической безопасности современной Польши“* (2020) и научните статии *„Energy security in Poland and Ukraine. Comparative analysis“*, *„Analysis of renewable energy sources in Poland“*, *„Energy security policy in European Union“* и *„Challenges for the energy sector in Europe“*. В тях се анализират различни аспекти от изследваната в дисертацията тема. Няма разлика между начина, подхода и анализа, който се прави в дисертацията и в представените научни статии. Те отразяват съществени части от дисертационния труд и напълно удовлетворяват изискванията за придобиване на научната степен „доктор на науките“. Това ми дава основание да приема, че дисертационният труд е самостоятелен творчески продукт, реализиран от д-р Войчех Дучмал.

7. Оценка на автореферата

Представен е автореферат на български език, който изцяло съответства в структурно и съдържателно отношение на рецензираната от мен дисертация (на руски език). Спазени са всички изисквания по оформлението им и са включени всички необходими атрибути. Посредством запознаване с автореферата може да се придобие еднозначна представа за дисертационния труд.

8. Критични бележки, препоръки и въпроси

Д-р Войчех Дучмал представя дисертация, при запознаване, с която се откроява добрата теоретична подготовка, добрата връзка наука-практика и задълбочеността на развиваните теоретични постулати и методическите подходи. Това ми дава основание да отправя конкретни препоръки, с цел задълбочаване на постигнатото досега и бъдещото научно израстване на д-р Войчех Дучмал.

1. Считаю, че възприемането на авторските тези биха били по-ясно изразени и респективно по-лесно възприемани, ако в докторския дисертационен труд беше постигната по-голяма яснота в синергията на многобройните общи и частични хипотези. Това минава и през по-голямо синтезиране на някои проблеми, които не се намират във фокуса на целта на изследването.

2. Въпреки големия брой представени публикации, с оглед по-нататъшното разпространение на научните тези на д-р Войчех Дучмал, е необходимо публикуване на ключови тези в реферирани и индексирани издания от клас А. Интересни в тази връзка могат да бъдат различни съпоставителни изследвания, разработвани в колектив, за енергийната сигурност в държави, формиращи общи енергийни мрежи, което е предпоставка за анализ на даден проблем от различни гледни точки.

3. Дисертацията има своите многобройни проекции по отношение на енергийната сигурност не само на Полша, но и на целия ЕС. Нейната несъмнена актуалност налага както продължаване на изследванията в тази област, така също и търсене на възможности за въвеждане в практиката на получените решения. В тази връзка д-р Войчех Дучмал е призван да насочи усилията си и към изказване на мнения и становища по отношение на въпросите на

енергийната сигурност на различни полски и международни форуми и пред различни полски държавни и обществени организации с оглед на формиране на адекватни стратегии и политики в предметната област.

В стилистично и техническо отношение оформянето на дисертационния труд, библиографията и автореферата не са подминати от ограничен брой неточности, повторения и редакционни грешки (например лошото структуриране на библиографията), които не намаляват научната му стойност, но влошават външния вид и четимостта на труда.

Посочените бележки и препоръки не намаляват достойнствата на изследването. Дисертацията е добре оформен научен труд.

В дисертационния труд не са открити елементи на плагиатство.

9. Заключение

Предложеният дисертационен труд от д-р Войчех Дучмал на тема: „Управление на енергийната сигурност в Полша ” (на руски език) е в пълно съответствие с изискванията за придобиване на научната степен “Доктор на науките” на ЗРАСРБ, Правилника за неговото приложение и Правилника за придобиване на научни степени във Варненския свободен университет „Черноризец Храбър”. В дисертацията открих оригинални, актуални и значими научни и научно-приложни постижения, които представляват принос за развитието на разбирането за енергийна сигурност в Полша.

Налице са необходимите основания да декларирам своята положителна оценка и предлагам на уважаемото научно жури да присъди научната степен “ДОКТОР НА НАУКИТЕ” по научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство”, професионално направление 3.7. „Администрация и управление” на д-р Войчех Дучмал.

31 август 2021 г.

Подпис:

(проф. д.ик.н. Кирил Ангелов)